

'Kroniek'

**MEDEDELINGEN
OUDHEIDKUNDIGE KRING
VOORST**

*20e jaargang nr. 1
1997*

Oudheidkundige Kring Voorst

Dagelijks bestuur

Voorzitter: Mr C.G. Bieze-van Eck, Rijksstraatweg 103,
7391 MK Twello, tel. (0571) 27 15 46
Secretaris: L. Sevenster, Schadewijkpad 11,
7391 TJ Twello, tel. (0571) 27 20 37
Penningmeester: M. Niemeijer, Schoolstraat 31,
7383 CC Voorst, tel. (0575) 50 14 99

De contributie bedraagt f 25,= per persoon. Voor gehuwden of samenwonenden op hetzelfde postadres f 30,=. Gironummer 16 64 122. Rabobank, rekeningnummer 36.28.09.267.

Kroniek

Kroniek is het mededelingenblad van de Oudheidkundige Kring Voorst en verschijnt vier keer per jaar. Het wordt gratis toegezonden aan de leden van de Oudheidkundige Kring Voorst en is in beperkte aantallen à f 6,50 te koop bij het VVV-kantoor in Twello en boekhandel Oonk in Twello. Publicatie of overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de redactie en de auteurs.

Redactie-adres: H. Kleinjan, Van der Duyn van Maesdamstraat 4,
7391 VM Twello, tel. (0571) 27 64 58

Werkruimte Oudheidkundige Kring Voorst
Klokkenkampsweg 25
7391 EN Twello
tel.: (0571) 277090
Geopend op dinsdag en woensdag van 9.00 tot 16.00 uur

Foto omslag

Portret van het echtpaar Frederik Johan van Baer en Dorothea Petronella van Steenberg tot Duistervoorde. Zie het artikel vanaf pag. 10 (Foto Klemens Senger)

ISSN 1384-8682

Kroniek 1997 - 1

Maart 1997, 20e jaargang nr. 1

Inhoud

	Blz.
Voorwoord	2
Van de bestuurstafel	L. Sevenster 3
Jaarverslag 1996	L. Sevenster 3
Ons foto-archief	L. Sevenster 6
Nieuwe aanwinsten	J. Lubberts 7
Oude foto's spreken	L. Sevenster 8
Gewone, aparte dingen	L. Sevenster 8
De begrafenis van Dorothea Petronella van Steenberg tot Duistervoorde	J. Berends 10
Het vliegveld Teuge voor de oorlog	G.J. Zwanenburg 16
De gemeente Voorst in de 19e eeuw (deel 5)	J.A. de Ruiter 17
Voor u gelezen	H. Kleinjan 19
Het huis van mijn oudoom	C. M. Hogenstijn 19
Nog een vliegtuig	B. ten Bosch 22
Informanten gevraagd	H. Kleinjan 24
De IJssel	R. Ferwerda 25
"De gedagtenisse deeses regtvaardigen"	J.A. de Ruiter 27
Klokkenkampsweg 25	J. Lubberts 28
Processen-verbaal uit het verleden	G. Vrieling 28

Uiterste inleverdatum kopij voor de volgende Kroniek (themanummer over gezondheidszorg): **15 april 1997**.
Uiterste inleverdatum kopij voor de eerstvolgende "gewone" Kroniek: **15 juli 1997**.

Kroniek 1997 - 1

1

Voorwoord

Aan het begin van een nieuwe jaargang van de Kroniek hopen wij u weer vier interessante tijdschriften aan te kunnen bieden. Het eerste nummer, dat u nu in handen heeft, was snel samengesteld. Van verschillende kanten werden verhalen aangeleverd; snuffelen in het archiefje van kant-en-klare kopij was niet eens nodig. Wanneer de verhalenvertellers onder ons dit blijven volhouden, is het niet alleen voor u als lezer, maar ook voor de redactie iedere keer weer een verrassing waarmee de Kroniek gevuld gaat worden.

Het hoofdartikel

Onze Oudheidkundige Kring is niet de enige die een tijdschrift met de naam "Kroniek" uitgeeft. Zo is er ook de "Kronijck van Deutekom en Salehem alsoock van Gander", een uitgave van de Oudheidkundige Kring "Deutekom" (Doetinchem) en de Oudheidkundige verenigingen "Salehem" (Zelhem) en "Gander" (Gaanderen).

In de uitgave van december 1996 van deze "Kronijck" verscheen onder de titel "Slangenburgerse miniaturen - Deel 1 'Dorothea'" een artikel over Dorothea Petronella van Steenberg tot Duistervoorde. Zij was in 1665 getrouwd met Frederik Johan van Baer, die de toenmalige havezathe de Slangenburger bij Doetinchem uitbouwde tot het kasteel van de huidige omvang. Anderhalf jaar na het huwelijk overleed Dorothea. Zij werd in Twello begraven. Genoemd artikel, dat handelt over deze begrafenis en alles wat daarbij kwam kijken, wordt in deze Kroniek - enigszins aangepast - overgenomen.

In april zal de heer J. Berends, schrijver van

het artikel, voor onze leden een lezing houden. Datum en plaats worden nog bekend gemaakt.

Themanummer "Leven en gezondheid"

In één van de vorige Kronieken hebben wij het themanummer "Leven en gezondheid" aangekondigd. Op onze oproep om meer bijdragen over dit onderwerp is goed gereageerd. De volgende Kroniek zal dan ook gewijd zijn aan genoemd thema. De bedoeling is, dat het blad voor de zomer zal uitkomen.

Nieuwe rubriek?

Van twee leden hebben we het verzoek gekregen een "Gezocht of aangeboden"-rubriek te starten, waarin bijvoorbeeld verzamelaars van historisch materiaal oproepen kunnen plaatsten. Onder onze leden zijn allicht mensen met dezelfde hobby's. Het kan leuk zijn om dan in contact met elkaar te komen: om informatie uit te wisselen, om te ruilen of vult u zelf maar in. Voorbeelden zijn er genoeg:

- u spaart oude ansichten van uw geboorteplaats;
- u zoekt een boek dat nergens meer te koop is;
- u verzamelt alles over bijvoorbeeld molens, kastelen, kostuums, het Koninklijk Huis of de Tweede Wereldoorlog;
- u zoekt (plaatselijke) liedjes of recepten van vroeger.

Of dit een leuke rubriek kan worden, hangt grotendeels van u af. U kunt uw oproepjes inleveren bij of opsturen naar de O.K.V.-secretaris of de redactie.

Van de bestuurstafel

door L. Sevenster

De volgende zaken wil ik graag even medelen.

1. Op 16 januari 1997 verzorgde de Lokale Omroep Voorst een televisie-uitzending waarin het hoofdstuk "de Dorpsstraat in Twello" voorkwam. De getoonde oude ansichten en foto's kwamen uit ons archief. Het was de eerste keer van een prima samenwerking tussen de L.O.V. en de O.K.V. wat betreft "die oude foto's".
2. De jaarvergadering zal op donderdag 27 maart a.s. plaatsvinden. Voor meer informatie zie bijgaande uitnodiging.
3. De herdruk van de Kadastrale Atlas "Voorst/Wilp" uit 1834 zal deze zomer verschijnen.
4. Aan het ledental van 706 op 1 januari 1997 zijn in de eerste weken van het jaar al weer vijf nieuwe leden toegevoegd:
 - de heer en mevrouw A. Dolman (Twello)
 - de heer en mevrouw A.G. Hofenk (Klarerbeek)
 - de heer J. Kiers (Twello)
 - de heer H.J.J. ter Mate (Wilp)
 - de heer en mevrouw F.G.M. IJsseldijk (Twello).

Jaarverslag 1996

door L. Sevenster (secretaris)

Onderstaand wil ik graag het jaar 1996 puntsgewijs vastleggen.

1. Het bestuur van de O.K.V. werd gevormd door mevrouw mr C.G. Bieze-van Eck (voorzitter), L. Sevenster (secretaris), M. Niemeijer (penningmeester) en de leden H.H. Garretsen, J. Groenenberg, mr J.H. Hermsen, H. ten Hove en J. Lubberts. In 1996 werd tien maal vergaderd.
2. De Algemene Ledenvergadering werd op 12 maart gehouden in "'t Geveltje" te Voorst. Na het bestuursgedeelte hield de heer W.A. Weenink uit Apeldoorn een prachtige lezing met als titel "Van Kampen tot Zutphen, de flora en de fauna van het IJsselgebied".
3. De excursie per fiets was op 29 juni. Op deze middag fietsten een 100-tal leden vanaf de verzamelaarsplaats bij het gemeentehuis in Twello naar de galerie in de heerenboerderij "De Grote Ziele", naar de ernaast gelegen villa "De Kleine Ziele" en het koetshuis van de familie Roskam. Hierna kreeg de familie Aan de Stegge van het landhuis "Het Schol" de hele schare wandelaars in haar park en tuinen. Daarna werd gepauzeerd met een kopje thee. Na de pauze waren de boerderij "Het Kleine Zand" en de villa's "Het Budde Zand" en de "Steltenberg" aan de beurt.
4. Op 25 april hield de heer G.J. Zwanenburg uit Baarn een dialezing in Twello met als titel "De luchtoorlog boven Nederland in de Tweede Wereldoorlog".
5. Eveneens in Twello verzorgde de heer H.A.M. Ummels een dialezing op 3 oktober. De titel was "De Renaissance van Apeldoorn", een kunsthistorisch bouwkundig verhaal over de periode 1860-1960.

6. De laatste avond werd op 14 november verzorgd door twee leden van de Dialect Kring Klarenbeek; een avond met verhalen, gedichten en enkele versjes in het Veluws dialect.
7. Op diezelfde avond werd het door de O.K.V. uitgegeven boekje "Zo Greun as Grös, Riempjes rond Twelle deur Tinus van het Slick" gepresenteerd. De wethouder van Cultuur, mevrouw M.I. Lagerwey-van der Wolf, kreeg het eerste exemplaar van de schrijver Tinus Ooms.
8. Op 2 maart werd door twee bestuursleden de Regiomiddag van de Veluwe Oudheidkundige Verenigingen te Wezep bezocht.
9. Ons "Open Huis" voor de buurtgenoten van de Klokkenkampsweg 25 in Twello was op 1 mei zeer geanimeerd.
10. Op 15 mei was de O.K.V. present bij de receptie t.g.v. het 50-jarig huwelijk van onze Kroniek-rondbrengers, de heer en mevrouw Haverkamp uit Teuge.
11. Op 24 mei was de O.K.V. aanwezig bij de opening van "Het Patronaat" te Duistervoorde.
12. De O.K.V. schonk aandacht aan het jubileum van de Voorster Kermis- en Oranjevereniging op 6 juni.
13. Op 12 juni bezochten 7 leden van de woensdag-werkgroep het archief van de gemeente Zwolle, waar ons lid de heer Heijmerikx een uitvoerige rondleiding gaf.
14. Een positief gesprek had op 27 juni in Arnhem plaats met de Stichting Kadastrale Atlas Gelderland.
15. De nieuwe zaak van boekhandel Oonk/Poelakker kreeg van de O.K.V. een mooie plant op 5 augustus.
16. De Twellose klompenweek van 6 t/m 8 september leverde de O.K.V. weer veel publiciteit op, mede dankzij de enthousiaste medewerking van vele leden. Bij deze een hartelijke dank voor hun inzet.
17. De heer H. ten Hove was onze vaste medewerker bij de Open Monumentendag op 14 september bij de "huysplaets van het vroegere kasteel Sinderen" op de Voorster Klei.
18. Op 8 oktober verzorgde de O.K.V. een dialezing in het verzorgingshuis "Het Grotenhuis" in Twello.
19. De Culturele Markt op 13 oktober leverde ons de "Gouden Keper 1996" op, de Culturele Prijs der gemeente Voorst.
20. De O.K.V. woonde op 15 november de opening bij van het nieuwe Dorpshuis in Voorst.
21. Op 27 december werd een twintigtal oude foto's van de Dorpsstraat in Twello op videofilm gezet, als onderdeel van de Lokale Omroep Voorst-uitzending over de geschiedenis van deze straat.
22. Ons tijdschrift de "Kroniek" verscheen weer vier maal per jaar. De schrijvers, de redacteur H. Kleinjan en de vele rondbrengers verdienen onze gezamenlijke, hartelijke dank voor hun inzet. De 13 rondbrengers verzorgden ook de convocaties voor de lezingen en de excursie; dus deze mensen krijgen tweemaal dank, dat hoor je niet vaak!
23. Het ledental was op 1 januari 1996: 649 personen. Op 31 december had de O.K.V. 706 betalende leden. Het aantal ruilabonnements met andere Oudheidkundige verenigingen werd verhoogd van 14 naar 15.
24. Per 1 maart kregen wij de beschikking over de kantooruimtes van de Lokale

Omroep Voorst aan de Klokkenkampsweg 25 in Twello. Hier hebben wij een opbergkamer voor onze papieren verzamelingen. U bent van harte welkom op dinsdagen en woensdagen van 9.00 tot 16.00 uur.

- Ons telefoonnummer: (0571) 27 70 90.
25. De vaste werkgroep op de woensdagochtenden, de dames Van der Goot, Huisman en Schutte werd uitgebreid met mevrouw L. van der Sluis-van der Linde (zij computert). De mannengroep, bestaande uit de heren Kupers, Lubberts en Sevenster kreeg versterking van de heer W. Wiegiers (een krantenknipselman).
 26. De begraafplaatsenwerkgroep R.K. begraafplaats van Bussloo publiceerde haar resultaat. In 1996 had de dodenakker van Nijbroek haar volledige aandacht.
 27. De leden H. ten Hove en L. Sevenster hadden zitting in de gemeentelijke Monumentencommissie van Voorst.
 28. De Kunstenaarswerkgroep maakte een start. Het boek "Oud-Wilp" is in een foto-uitzoekperiode; de samenstellers, de familie Mulder en de heer L. Sevenster, gaan met veel plezier verder met de arbeid.
 29. Ons bestuurslid de heer mr J.H. Hermesen had zitting in de Commissie Bestemmingsplan Buitengebied van de gemeente Voorst.
 30. Onze medewerking aan de reünie van Oud-Bussloomensen op 9 en 10 november werd zeer op prijs gesteld. Wat een machtig mooie tentoonstelling van oude foto's en kaarten.
 31. De O.K.V.-oude foto's, tentoongesteld in "Het Grotenhuis" en "De Benring", in de periode 1 september - 31 december 1996
- werden door de toeschouwers als heel mooi ervaren.
32. Onze foto in het weekblad "Voorster Nieuws" werd in 1996 opgezet als puzzelfoto. Onze vaste medewerker, mevrouw J. Schutte-Geurtsen heeft het succes en de wanhoop gevoeld. Twee tot vijf telefoontjes met de juiste gegevens zijn leuk, aardig en interessant, maar wat denkt u van het record van 42 telefoontjes als reactie op een foto met twee straten, vijf huizen en drie mensen? Niettemin is de formule zeer geslaagd; wanneer de krant verschijnt wordt veelal éerst de O.K.V.-foto opgezocht. Daarom bij deze: "Mevrouw Schutte, onze bijzondere dank voor uw werk aan de 'foto van de week'".
 33. Regelmatig heeft u in de Kroniek gelezen dat wij ook in 1996 velerlei zaken als schenking mochten aannemen, waarvoor onze dank.
 34. Nu wij niet meer in de kamer van de streekarchivaris, de heer J. de Ruiter bijeenkomen, is er veel minder contact. Gelukkig hielp de heer De Ruiter ons, indien nodig, bij het archiveren op de computer. Dat de heer J. Lubberts elke maandag de assistent is van de streekarchivaris, is bij velen van u bekend, hetgeen betekent dat de goede samenwerking in stand blijft.

Terugziend op het jaar 1996 mogen we concluderen dat het een vruchtbaar jaar was met veel progressie, maar ook met veel rust vanwege de zekerheid van een eigen clublokaal voor twee dagen per week.

Ons foto-archief

De vorige puzzelfoto

Eerst wil ik nog terugkomen op de puzzelfoto in de voorlaatste Kroniek (1996, nr. 3). De heer Ten Have uit Vaassen denkt, dat de afgebeelde man met zijn motorfiets de heer Brink is, die op de boerderij "De Grote Bijvanck" aan de Middendijk geboren werd. Hij studeerde en werd dierenarts in Deventer. Verschillende boeren uit Terwolde en De Vecht had hij onder zijn cliënten. In Deventer was hij tevens de dierenarts van de paardenkliniek van de Boreelkazerne in Deventer. Bij de behandeling van een ziek paard overlegde hij altijd met de dienstplichtige soldaat die het zieke paard verzorgde.

De oplossing van de puzzel van de laatste Kroniek (1996, nr. 4) kwam van de heer A.W. Peet uit Deventer. Hij vertelde, dat de heer Van der Wal de tuinman was van burgemeester Crommelin, die woonde in de villa "Eureka" (ook de "Witte Brug" genoemd). De familie Van der Wal woonde in de tuinmanswoning "Klein Hunderen" op de hoek van de Hunderenslaan en de Terwoldseweg.

De heer H. van der Wal uit Voorst schreef mij een uitvoerige brief met de volgende inhoud:

"Mijn grootvader was tuinman op de "Grote Noordijk", hij woonde toen met zijn vrouw en 13 kinderen op het "Veldhoentje" op de hoek van de Oude Binnenweg, waar later het loodgietersbedrijf Roelofsen was. Mijn grootvader kreeg toen een aanbidding van de zoon van burgemeester Crommelin die Herman heette, om met

door L. Sevenster

hem naar Huize "Ockebroek" te gaan waar hij tuinbaas werd. Die promotie heeft hij aangenomen en ik denk dat daar ook de foto gemaakt is, gezien de leeftijd van mijn tante Lucy. Ik schat midden jaren '20.

Mijn grootvader was Hermannus van der Wal, geboren op de Steenenkamer; mijn grootmoeder Johanna Neuteboom werd in Olst geboren.

De heer Crommelin was veel van huis, hij verbleef veel in Duitsland en Zwitserland. Rond 1930 werd mijn grootvader gepensioneerd en hij kreeg f 3,- per week pensioen van mijnheer Crommelin. Tot slot kan ik nog vertellen, dat mijn vader nog wel eens meegeweest is als drijver bij Crommelins jachtpartijen."

De volgende gegevens komen uit het Bevolkingsregister van de gemeente Voorst: 1860-1890: Lucas van der Wal, geb. 8 juni 1828 te Windesheim, tuinman, getrouwd met Johanna Kappert, geb. 2 aug. 1830 te Lochem. Hun eerste zoon is Hermannus, geb. 2 mrt. 1855 te Wilp.

1890-1900: Hermannus van der Wal, geb. 2 mrt. 1855 te Wilp, gehuwd met Johanna Neuteboom, geb. 24 mrt. 1857 te Olst. Hun eerste zoon werd op 19 sept. 1880 geboren en kreeg de naam Lucas, naar zijn grootvader vernoemd. Hun tiende kind, een dochter, geboren op 7 mrt. 1899 kreeg de namen Lucia Hendrika Johanna van der Wal.

De nieuwe puzzelfoto

Op de foto staat mevrouw Christine Bussink-Slijkhuis met haar dochttertje. De af-

beelding is van voor 1945, want de boerderij van de foto werd bij de bevrijding in april 1945 door brand verwoest.

Volgens zeggen woonde mevrouw Bussink in de Heeringstraat in de Wilpse Achterhoek, maar op 10 augustus 1946 verhuisde ze naar Apeldoorn.

Ik wil graag uw reactie vernemen op de volgende vragen:

- Wanneer werd de foto gemaakt?
- Is het huis herbouwd en zo ja, wat is het adres nu?
- Wat is de naam van het kleine meisje?
- Had de boerderij een naam?

*Christine Bussink en haar dochter
(coll. mevr. Lenderink, Wilp)*

Nieuwe aanwinsten

door J. Lubberts

Schenken

Van mevrouw H. Garretsen-Berends, Twello:

- de herdenkingstegel van Wilp 1200 jaar, 765-1965, met de kerk van Wilp en het wapen van de Heren van Wilp.

Van de Rabobanken in de gemeente Voorst:

- hef boek "Wonen en leven in de gemeente Voorst" door Erik Geven, 1996 (zie "Voor u gelezen", verderop in deze Kroniek).

Van de heer P. Zwart, Terwolde:

- een leren paardenhoofdstel.

Van mevrouw E. van Hall, Voorst:

- de aanvulling op de serie "Oude Gelderse Kerken".

Van de heer J. Elfrink, Voorst:

- een serie kleurenfoto's van de vernietiging van een V-1 in zijn weiland in 1981.

Van de heer J. Nijhof, Enter:

- een aantal kranten betreffende de Tweede Wereldoorlog;
- bundels oude feestliedjes;
- oorlogsdocumenten;
- het correspondentieboek van de Hoofdvertegenwoordiger van de Beetsuikerfabriek van Lemelerveld;
- een aantal originele foto's uit de periode 1900-1960.

Van de heer H.M.M. Hutten, Twello:

- het Jubileumblad 50-jarig Scouting "De Vundelaar", 1945-1995.

Oude foto's spreken

door L. Sevenster

Toen door de familie Van der Horst van de boerderij "De Ruiterkolk" aan de Quabbenburgerweg 23 in Terwolde in 1962 een nieuwe grote veldschuur gebouwd zou worden, moest de hooiberg verdwijnen.

Op de foto ziet u hoe de oude vierroedige schuurberg op een boerenwagen werd geladen om te worden verplaatst. Ook ziet u hoe het gevaarte met tussenbalken was versterkt om het transport te kunnen overleven.

De hooiberg wordt verplaatst. (Coll. fam. van der Horst, Terwolde)

Gewone, aparte dingen

door L. Sevenster

De boerderijen in onze gemeente zijn van verschillend formaat, vaak gekoppeld aan een zekere status. Een teken van die status

vinden we in de versiering van geveltekens en uilenborden.

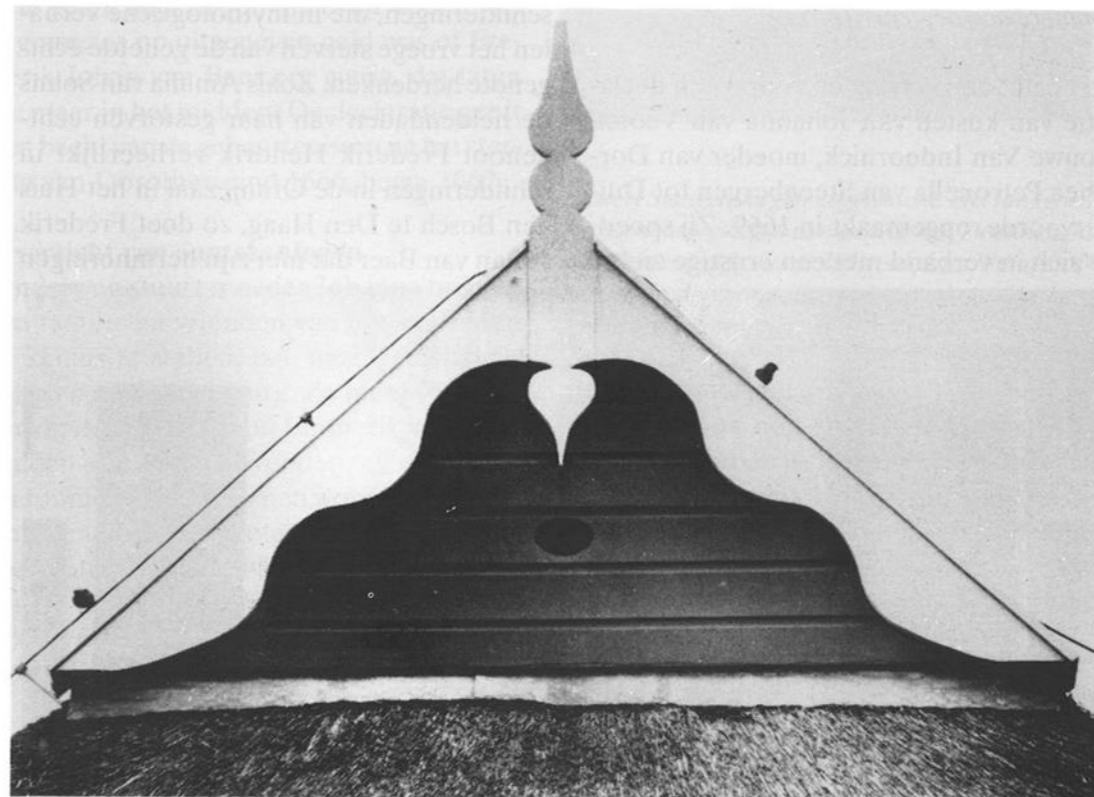
Aan de voor- en de achterzijde van een riet-

gedekte boerderij vinden we de traditionele uilenborden, gemaakt van hout, driehoekig van vorm, afgewerkt met een punt en geschilderd in de kleuren van de windveren en de deuren van het gebouw.

We spreken van uilenborden, omdat achter de driehoek in de topgevel een kist hoort te staan waarin de uilen kunnen broeden. Het uilenbord zal dan ook een vlieggat moeten hebben en de boer moet de gelegenheid hebben om via de hooizolder het

uilenest te kunnen schoonmaken.

In 1995 en 1996 zijn alle nog bestaande uilenborden in onze gemeente geïnventariseerd en op dit overzichtsrapport kom ik in een der volgende Kronieken graag terug. Als u op stap gaat met een verrekijker of een telelens, zult u de uilenborden overal in de gemeente tegenkomen en dan zult u zeggen: "Die uilenborden zijn heel gewoon, maar omdat er zoveel verdwenen zijn, toch apart."

Het uilenbord met het vlieggat van de boerderij "De Grote Beurze" in Terwolde in 1995. (foto L. Sevenster)

De begrafenis van Dorothea Petronella van Steenberg tot Duistervoorde

door J. Berends

Inleiding

“De twaalfde december 1666 ben ik ‘s nachts en ‘s morgens gereisd en ‘s avonds de 13e naar Emmerik gegaan en kreeg ik onderweg de tijding, dat mijn dochter de twaalfde op woensdag overleden was omtrent tussen 8 en 9 uur”.

(Schade van anteekeningen angande mijn dochters begraefvenis 1667)

Zo begint een verslag en vooral een declaratie van kosten van Johanna van Voorst, vrouwe Van Indoornick, moeder van Dorothea Petronella van Steenberg tot Duistervoorde, opgemaakt in 1669. Zij spoedde zich in verband met een ernstige ziekte

van Dorothea naar Emmerik, maar kwam te laat.

Velen van ons kennen de trieste geschiedenis van haar vroege overlijden, na anderhalf jaar huwelijk. Haar echtgenoot Frederik Johan van Baer laat in de loop van de jaren de door hem uitgebouwde Slangenburg door Gerard Hoet decoreren met schilderijen, die in mythologische verhalen het vroege sterven van de geliefde echtgenote herdenken. Zoals Amalia van Solms de heldedaden van haar gestorven echtgenoot Frederik Hendrik verheerlijkt in schilderijen in de Oranjezaal in het Huis Ten Bosch te Den Haag, zo doet Frederik Johan van Baer dat met zijn herinneringen

Panoramafoto van de Rittersaal op Haus Vornholz, rechts van de schouw het portret van het jonge paar Frederik Johan van Baer en Dorothea Petronella van Steenberg tot Duistervoorde (afgebeeld op de omslag van deze Kroniek), links de oudst bekende afbeelding van de Van Baers, Frederik van Baer en Armgard van Broeckhuisen, rond 1500. (Foto Klemens Senger)

aan zijn gestorven geliefde in de Slangenburg.

Dat de bedroefde echtgenoot ook andere kanten had, weten we uit zijn soms nogal norske gedrag in zijn bevelvoering in het Staatse leger en deze blijken ook uit de nagelaten papieren over de bijzetting. In 1669 zijn schoonmoeder en schoonzoon het nog niet eens over de betaling van de kosten en moet hierover een uitspraak gedaan worden door anderen.

Wie gelijk had, of Johanna van Voorst wel erg precies op uitgegeven geld was of Frederik Johan van Baer erg gierig, dat laten we maar in het midden. De declaratie geeft een beeld van de gebeurtenissen na het sterven van Dorothea eind 1666, begin 1667.

Overzicht van aantekeningen

Onderweg stuurt moeder Johanna brieven om familie en vrienden van het overlijden in kennis te stellen, o.a. naar de Swanenburg en de Cannenburg. Ze moet tol betalen op de Toldijk en bij Emmerik voor drie gulden en twaalf stuivers.

In Emmerik aangekomen wordt er veel uitgegeven, vooral aan eten en drinken. Hoewel we niet alles nauwkeurig kunnen vertalen en een opsomming misschien zou vervelen, hierbij een overzicht, hier en daar ook van de kosten.

Allereerst wordt er eetgerei aangeschaft voor de begrafenis en zes dikke tafelkaarsen. Ook zijn er naalden en bindgaren nodig. Er wordt stevig gegeten en gedronken. Beschuiten, krenten, een pot suiker, achttien citroenen van drie stuivers het stuk, een half anker wijn, een ham, witbrood, twee schepel tarwemeel en nog een aam wijn worden gekocht. Deze zaken worden nog

Kasteel Slangenburg in vogelvlucht. Het landgoed Slangenburg, gelegen aan de weg van Doetinchem naar Varsseveld, wordt beheerd door Staatsbosbeheer. In de voormalige paardestal van het kasteel is een informatieruimte ingericht.

aangevuld met een ton dikbier, mosterd en siroop en ook nog een halve kaas. Hulp wordt ingeroepen van vrouw Grotenhuis en zij wordt natuurlijk betaald, met ruim vijf gulden. Ook worden er nog wat vrachtkosten opgevoerd. Bij elkaar komen de kosten op de eerste bladzijde van de aantekeningen op ongeveer veertig gulden.

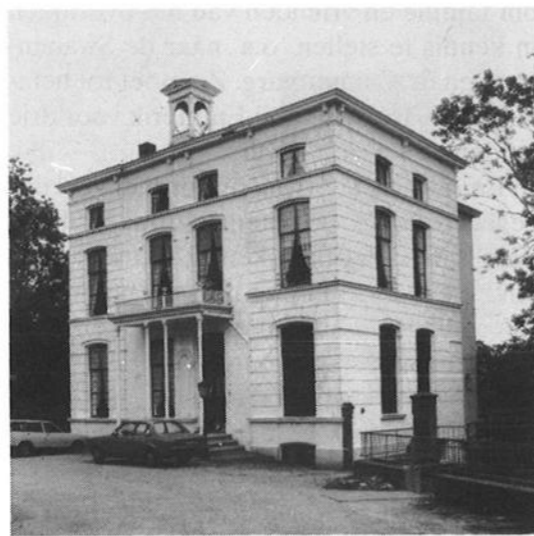
Op de tweede bladzijde komen ook vooral uitgaven voor, die betrekking hebben op eten en drinken. Zo zendt Johanna volgens haar opgave op 30 december 1666 een ton meel naar vrouw Van Barchem; dit meel betaalt ze op 23 februari 1667. Er wordt van Jan Stuibers wijn gekocht voor dertig gulden, met zes gulden aan vrachtkosten. Daarvan is ongeveer een halve aam rijnwijn en een halve aam Franse wijn gedronken.

den 12 Desember 1668 bijt ick suaches ofmarigens
 don ick savers sijnde den 13 op Emerick gebede
 en koge onderwijgen die tinge dat mijn Dochter
 den 12 op wonsdach overleden was ontrent tise
 8. of 9. over
 onderwijgen uitgave ...
 inden tol dick en tot Emerick ... 2 --- 12 --- 0
 a boelen van brieven na Jwaneborch
 en Carrieborch

Aanhef van de uitgebreide declaratie van Johanna van Voorst. (Archief Vornholz)

Boter, een ham, varkensvlees in olie, kruid, peper, kaneel, bloem en beschuiten kosten bij elkaar twaalf gulden. Johanna betaalt aan haar zusters schout, Teunis Karsten, twee gulden en tien stuivers voor twaalf patrijzen en twee hazen. Er volgen nog enkele uitgaven. Aan de knecht, waarschijnlijk voor een gebrachte brief. De smid (!) levert een kalf, de bakker een roggenbrood en de kok krijgt voor de pasteien die hij op 14 januari heeft gebakken en gekookt zes gulden en drie stuivers. Voor tinwerk en glazen wordt tenslotte nog vier gulden en tien stuivers uitgegeven. Op deze tweede bladzijde samen voor ongeveer zestig gulden.

De derde bladzijde heeft vooral betrekking op de uitgaven voor de begrafenis van Dorothea in Twello, waar ze in de familiegrafkelder werd bijzetting. We volgen de uitga-

Huis Duistervoorde, in 1864 grondig verbouwd door de toenmalige eigenaar, de Amsterdamse bankier Johan Hendrik Timme. Het oude huis werd een villa in Italiaanse stijl, maar behield veel oud muurwerk. (Foto L. Sevenster)

ven in de volgorde zoals moeder Johanna deze heeft aangegeven en kunnen ons hiermee ongeveer een voorstelling maken van de gebeurtenissen rondom de bijzetting. De bladzijde begint met de uitgaven voor onderweg om benodigde spullen te verzamelen. Gekocht wordt o.a. brood en vier molder haver als voer voor negentien paarden voor één nacht, waarvan er acht nog een tweede nacht nodig waren.

Voor de grafkelder in de kerk zijn achtentwintig grote, honderd halve spijkers en een grote plank tot de deur nodig.

Aan Jan de Vos en M. Michgel wordt betaald vier gulden en acht stuivers. Zij moesten hiervoor het graf in orde maken, de kisten verzetten en sneeuw ruimen. Er lag blijkbaar veel sneeuw, want Jan van Marsvelt krijgt vijftien stuivers om "snee te versmieten om die wech met het liek to gan".

De koster van Twello krijgt twaalf gulden en twaalf stuivers voor het luiden van de klok en voor het leggen van een lakenskleed op het graf gedurende zes weken.

M. Hendrik, waarschijnlijk de timmerman in Twello, krijgt dertien gulden voor een nieuwe baar, een plat kistje om in de kelder te plaatsen, een rek (voor het lakenskleed om de ingang af te dekken?) en een plank.

Rutger Harms (de herbergier?) levert een ton bier en negen kannen bier voor de mannen, die de sneeuw geruimd hebben. Jan Carel ontvangt voor de plankenmaker op 2 april 1667 nog tien gulden.

De bladzijde eindigt met nog drie uitgaven: Johanna geeft aan op 24 januari dertig gulden te hebben betaald aan de voerman, die het lijk van Emmerik heeft vervoerd naar Twello. Hij kreeg zes gulden per dag en deed over deze reis dus vijf dagen.

Dorothea Petronella van Steenberg tot Duistervoorde. Portret hangend in de hal van Haus Vornholz te Ostenfelde. (Collectie Vornholz)

Intrigerend zijn de vermeldingen: 13 juni volgens briefje aan de koster van Wilp betaald drie gulden en vijftien stuivers en aan de koster van Voorst de eerste maart 1669 vier gulden en achttien stuivers. Waarschijnlijk hebben de klokken van de kerken geluid ter nagedachtenis aan Dorothea en moest hiervoor nog betaald worden. De derde bladzijde eindigt met een uitgaven-totaal, voor drie bladzijden, van honderd-zeventig gulden.

Zoals eerder gezegd, de latere generaal Fredrik Johan van Baer eerde zijn vroeggestor-

over memori. mij is indachtich gessorden
 inden Eventaris niet en stat dat hij heeft
 een kazuifel en voorhangsel van zijn zoon
 en niet geset inden Eventaris doch of niet
 best ja sijn ick het op een memori apart
 stelden om te betonen ick niet en
 dede als hij want mijn opini is hij het uit
 vilicheit doet ook heb ick verzeben te
 tekenen want hij voer ontfaerd het van sijn
 zoonen goet om mij daer over te onder soeken
 doch valt Even wel door

Korte notatie van Johanna van Voorst, waarin zij aangeeft, dat Frederik Johan van Baer een kazuifel en voorhangsel niet heeft opgegeven in de inventaris. In gebruik in de schuilkapel op de zolder van de Slangenborg en daarom niet opgemerkt of toch expres vergeten, zoals Johanna veronderstelt? (Archief Vornholz)

ven echtgenote in grootse schilderijen, maar niet in een nette afwikkeling van de kosten van de begrafenis.

In de nagelaten papieren uit 1669, ruim twee jaar na de bijzetting, bevinden zich gegevens over bijv. de begrafenismaaltijd, het met zwart behangen op het Huis Duistervoorde (de lakenkoopman had hiervoor te veel geld gevraagd), kosten die gemaakt zijn met kennis en goedvinden van de heer van Slangenborg en voor de betaling waarvan nog onderhandeld moet worden. Het geschil gaat dan, naast de ingediende declaratie van Johanna van Voorst met gemaakte kosten, over nog een bedrag van ongeveer zeventig gulden. Zodra de inventaris opgemaakt is, zal men de zaak kun-

nen verrekenen, zo geeft een acte en uitspraak aan, waarschijnlijk na bemiddeling opgesteld en op Duistervoorde op 21 mei 1669 ondertekend door E. Isendoorn en Jan van Gendt.

Een klein briefje tussen deze papieren over de afwikkeling van de nalatenschap is ook nogal onthullend. Johanna van Voorst geeft aan, dat hij (Frederik Johan van Baer) een kazuifel en een voorhangsel, die tot het bezit van Dorothea behoorden, niet in de inventaris vermeld heeft. Ze wil het niet apart noemen om het verzuim te benadrukken, want "mijn opini is hij het uit vilicheit (venijn) doet".

Uit alles blijkt, dat de verhouding tussen

schoonmoeder en schoonzoon slecht was. Wie hieraan het meest schuldig was?

Aantekeningen

Dorothea Petronella van Steenberg tot Duistervoorde, dochter van Peter van Steenberg tot Duistervoorde (overleden 1643) en Johanna van Voorst.

1644 De minderjarige Dorothea wordt beleend met Duistervoorde.

1650 Moeder Johanna van Voorst hertrouwt met Derk van Stepraedt van Dordendaal.

1665 Huwelijk van Dorothea met Frederik Johan van Baer, heer van de Slangenborg op Huis Duistervoorde.

1666 Overlijden van Dorothea in Emmerik.

1667 Na erfenisproblemen wordt Johanna van Voorst beleend met Duistervoorde; zij sterft in 1670.

1713 Frederik Johan van Baer sterft kin-

Kroniek 1997 - 1

derloos. De Slangenborg vererft naar de zoon van zijn zuster Agnes Theresia: Johan Derck van Steenberg van Nijenbeek. Deze Van Steenberg was ongehuwd, laatste in de mannelijke lijn van zijn geslacht en hij bezat ook de Nijenbeek.

1726 Johan Derck van Steenberg van Nijenbeek overlijdt. De Slangenborg en de Nijenbeek gaan naar zijn zuster Johanna Elisabeth van Steenberg, die in 1714 met Derk Jan van Stepraedt was getrouwd. Via Van Stepraedt kwam o.a. Duistervoorde in de familie.

Bronnen

Oud Archief Vornholz, afd. Slangenborg, nr. 513. Afwikkeling nalatenschap 1666-1669.

Hoppenbrouwers e.a. De Slangenborg, blz. 17 e.v.

In april zal de heer J. Berends naar aanleiding van dit artikel een lezing houden. Datum en plaats worden nog bekend gemaakt.

Gevelsteen met de alliantiewapens van Dorothea's ouders, links Van Steenberg, rechts Van Voorst, aangebracht na een verbouwing van Duistervoorde in 1641, na afbraak en opbouw rond 1870 in de gevel van een bijgebouw ingemetseld. (Foto L. Sevenster)

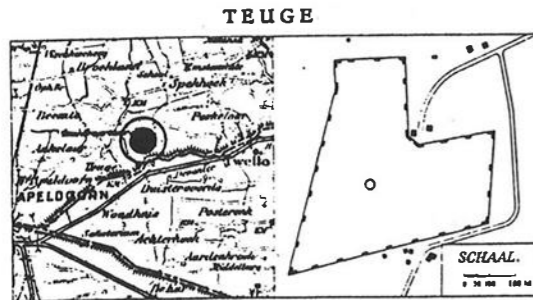
Het vliegveld Teuge voor de oorlog

door G.J. Zwanenburg

Bij het zoeken naar gegevens van de diverse vliegvelden in ons land voor 1940 ten behoeve van het Militaire Luchtvaart Museum kwam ik een aantal interessante za-

ken van het vliegveld Teuge tegen. Ter vergelijking met het huidige vliegveld geef ik hierbij de volgende gegevens van vliegveld Teuge uit 1938:

LUCHTVAARTTERREIN TEUGE

PUNTEN VAN AANSTURING. Het spoorwegstation Teuge (buiten dienst) aan de spoorlijn Deventer—Apeldoorn.

GROOTSTE AFMETINGEN. N.-Z. 780 M. O.-W. 700 M.
OMGEVING. Bouw- en weiland.

BODEMGESTELDHEID. Weiland, vaste grond.

WINDAANWIJZING. Windzak in het midden van de Z.-grens van het terrein. Bij windstilte moet in N.- of Z.-richting worden geland en opgestegen.

PLAATSELIJKE LIGGING. Tussen Deventer en Apeldoorn, 1 K.M. N. van de spoorlijn.

TELEFOON. Op het terrein, Teuge No. 200.

POST- EN TELEGRAAFKANTOOR. Twello, Tel. 4151.

HOTEL. Restaurant op het luchtvaartterrein. Hotel „Statenhoed”, Dorpsstraat 123, Twello, Tel. No. 4112.

MEDISCHE HULP. Eerste hulp bij ongelukken op het terrein.

HERSTELLINGEN. Kleine herstellingen mogelijk.

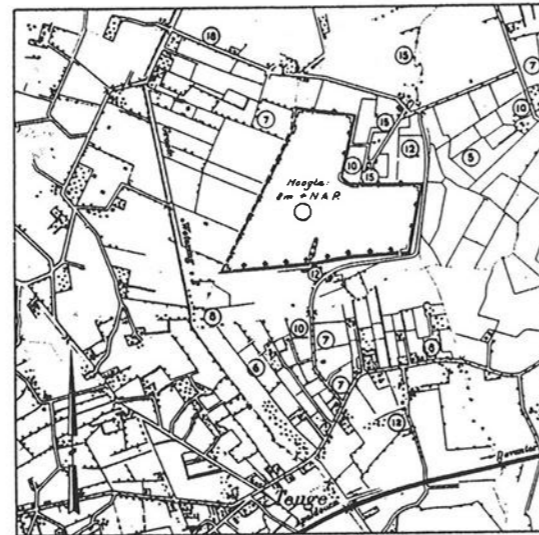
BEDRIJFSSTOFFEN. Benzine en olie aanwezig.

METEOROLOGIE. Weerberichten telefonisch van Schiphol te verkrijgen. Tel. No. 25669 Amsterdam.

DOUANE. Geen douane.

VLIEGTUIGLOODS. Aanwezig.

VERBINDING. Autoverhuurinrichting P. D. Ruis, Twello, Tel. No. 3972. Autobusdienst Apeldoorn—Deventer (uurdienst).

De gemeente Voorst in de 19de eeuw (deel 5)

door J.A. de Ruiter

Gebruik makend van raadsnotulen en andere stukken uit het gemeentearchief schetst streekarchivaris Jan de Ruiter in een reeks van artikelen een beeld van de gemeente Voorst in de vorige eeuw.

Op 2 juni 1818 passeert Koning Willem I, op weg naar het Loo, de gemeente Voorst. De raad ziet hierin voldoende aanleiding om een luisterrijke ontvangst te organiseren. De voor het oprichten van erebogen benodigde gelden worden dan ook zonder problemen beschikbaar gesteld. Om het comfort in de koninklijke koets niet te zwaar op de proef te stellen dringt de hoofdschout van Veluwe eind mei erop aan dat de hoofdwegen naar Apeldoorn in goede staat zijn.

Naast éénmalige gebeurtenissen als deze kent de bevolking van Voorst anno 1818 ook de jaarlijkse kermissen. Vaak vielen die op zondagen en het blijkt dat dat extra kans op ongeregelde heden geeft. Daarom besluiten schout en assessoren hierin verandering te brengen. Het gaat om de volgende markten/kermissen:

- de Voorster kermis en beestenmarkt wordt verplaatst naar de tweede maandag en dinsdag in september;
- de Voorster kermis blijft gehandhaafd op Tweede Paasdag;
- de Wilpse kermis wordt verplaatst naar de laatste maandag en dinsdag in september;
- de Twellose kermis naar de eerste maandag in oktober;
- de Terwoldse kermis naar de vierde woensdag in september;

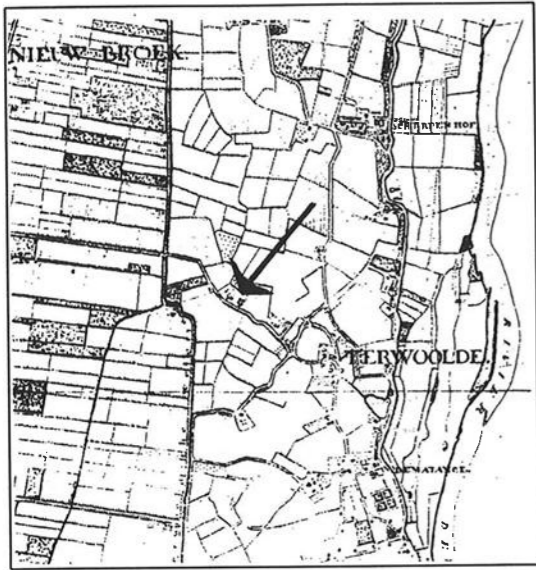
- de Terwoldse beestenmarkten blijven gehandhaafd op de vierde donderdag in september, de eerste en tweede donderdag in oktober en de derde donderdag in november;
- de Nijbroekse kermis wordt verzet naar de laatste maandag in augustus.

Al eerder kwam de schadeloosstelling aan kosten Van Beek te Voorst wegens "het gemis van duivenvlucht" aan de orde. De raad besluit op 9 juni zijn verzoek definitief af te wijzen.

Bij Gedeputeerde Staten krijgt hij twee maanden later wel gehoor; de gemeente moet de gevraagde vergoeding alsnog in de begroting opnemen.

Het onderwerp "wegen" staat rond deze tijd vaker op de agenda. Zo wordt op 9 juni door schout en assessoren met betrekking tot de wegen rond Terwolde vastgesteld dat met het (in orde) maken daarvan de aangrenzende eigenaren en pachters belast zijn. Een uitzondering wordt gemaakt voor de Vuilewinkelstraat. Daarvoor moeten alle "rotten" (wijken) bijdragen.

Op 6 juli wordt door de raad een uit 27 artikelen bestaand "Reglement op het herstel en onderhoud der wegen in het ambt Voorst" vastgesteld. Wegen waren ingedeeld in klassen die correspondeerden met de klassen der landerijen (ongebouwde eigendommen). Met het oog op het onderhoud waren ze onderverdeeld in vakken, die gemarkeerd werden door doorlopend genummerde, vierkantje paaltjes met de initialen van

Detail van de "Topografische kaart" van M.J. de Man uit het begin van de 19de eeuw. De pijl wijst naar de Vuilewinkelstraat (nu: Vaassenseweg) en de plaats waar de boerderij "De Vuile Winkel" (nu: "Vredelust") staat.

de onderhoudsplichtige. Natuurlijk werden de wegen regelmatig geschouwd en konden nalatigen een boete verwachten. Langs alle wegen liep tenminste één sloot ten behoeve van de afwatering.

Net als voor de wegen stelde de raad (een week later) een "Reglement op het ruimen, herstellen en onderhouden der beeken, leien togtgraven binnen het ambt Voorst" vast. De gemeente was dus (evenals de marken) ook belast met de zorg voor de waterhuishouding.

Al enige weken eerder werd door Gedeputeerde Staten aan de verschillende gemeenten opgedragen een "staat van wegen, bruggen en duikers" op te stellen. De correspon-

dentie hierover levert diverse gegevens op.

De straatweg van Apeldoorn naar Deventer (ten laste van het Rijk) werd aangelegd in 1816. Het is dan ook niet verwonderlijk dat deze in juni 1818 "in goed staat" verkeert. Voor een aantal ten laste van de gemeente of particulieren komende wegen geldt dat echter niet. De weg van Wilp naar Deventer is 's winters onbegaanbaar als gevolg van kwelwater. Hele weggedeelten worden hierdoor weggespoeld. Ook de weg naar Loenen vanaf de herberg de Gietelsche Brouwerij is in zeer slechte staat. Tot 1795 werd in de kosten hiervan bijgedragen door alle inwoners van het ambt. De door de Fransen ingevoerde "vrijheid" leidde in dit geval tot zoveel "vrijblijvendheid" dat niemand zich hier nog langer toe groepen voelde. De schout is van mening dat degenen die het (tastbaar) recht van bepoting hebben aangesproken kunnen worden, maar een reglement op grond waarvan dit kan gebeuren is er (nog) niet.

Met de wegen rond Terwolde is het droevig gesteld, zelfs nu het uitgesproken droog weer is. Hier zijn verschillende oorzaken voor: de gesteldheid van de grond (zware klei); de wegen zijn vaak erg smal en te dicht bebouwd; de waterafvoer is slecht en het toezicht door de rotmeesters schiet ernstig tekort. Ook hier is een ingrijpende verbetering pas te verwachten na de totstandkoming van het al genoemde reglement.

Problemen zijn er verder voor wat betreft de twee stenen duikers in de weg van Apeldoorn naar Zutphen. Deze zijn een jaar eerder ingezakt; herstel is dringend noodzakelijk. De problemen worden tijdelijk opgelost door de verzakkingen met hout aan te vullen. De uitvoering van daadwer-

kelijk herstel zal omleidingen met zich mee brengen. De schout durft daartoe echter nog geen opdracht te geven. Er is immers

alle kans dat in deze tijd de Koning van de weg gebruik maakt en Die mocht eens gedwongen worden een omweg te maken!

Voor u gelezen

door H. Kleinjan

"Zo greun as grös"

Donderdag 14 november 1997 werd tijdens de dialectenavond in het Stationskoffiehuys in Twello de OKV-uitgave "Zo greun as grös - Riempjes rond Twelle" gepresenteerd, het nieuwe gedichtenbundel van Tinus van het Slyck.

Bij de recensie in "Voor u gelezen" in de vorige Kroniek was de opsomming van verkoopadressen van deze bundel niet compleet: naast de VVV, boekhandel Oonk en Siezo-snoepwinkel is deze mooie bundel uiteraard ook te koop in de werkruimte van de OKV aan de Klokkenkampsweg 25 in Twello en bij de secretaris van onze vereniging.

De prijs van "Zo greun as grös" is f 17,50.

"Wonen en leven in de gemeente Voorst"

Onder de titel "Wonen en leven in de ge-

meente Voorst" heeft de Twellose fotograaf Erik Geven in opdracht van de Rabobanken in de gemeente Voorst een fotoboek samengesteld over de mooiste plekjes in de gemeente Voorst. In zes hoofdstukken voert hij de kijker van Nijbroek tot Klarenbeek langs vele prachtige monumenten en mooie landschappen. Niet alleen zijn de bekende plekjes gefotografeerd, ook zal menig foto aanleiding zijn tot verbaasde reacties als: "Ik wist niet, dat we hier in de gemeente zoiets hadden."

Het boek is voor f 14,95 te koop bij de Rabobank-vestigingen. Wie geïnteresseerd is in het boek, maar niet in de gelegenheid is een exemplaar af te halen, kan contact opnemen met de secretaris van de Oudheidkundige Kring Voorst (voor adres en telefoonnummer zie binnenzijde omslag). Hij kan u - tegen betaling van de portokosten - een exemplaar toesturen.

Het huis van mijn oudoom

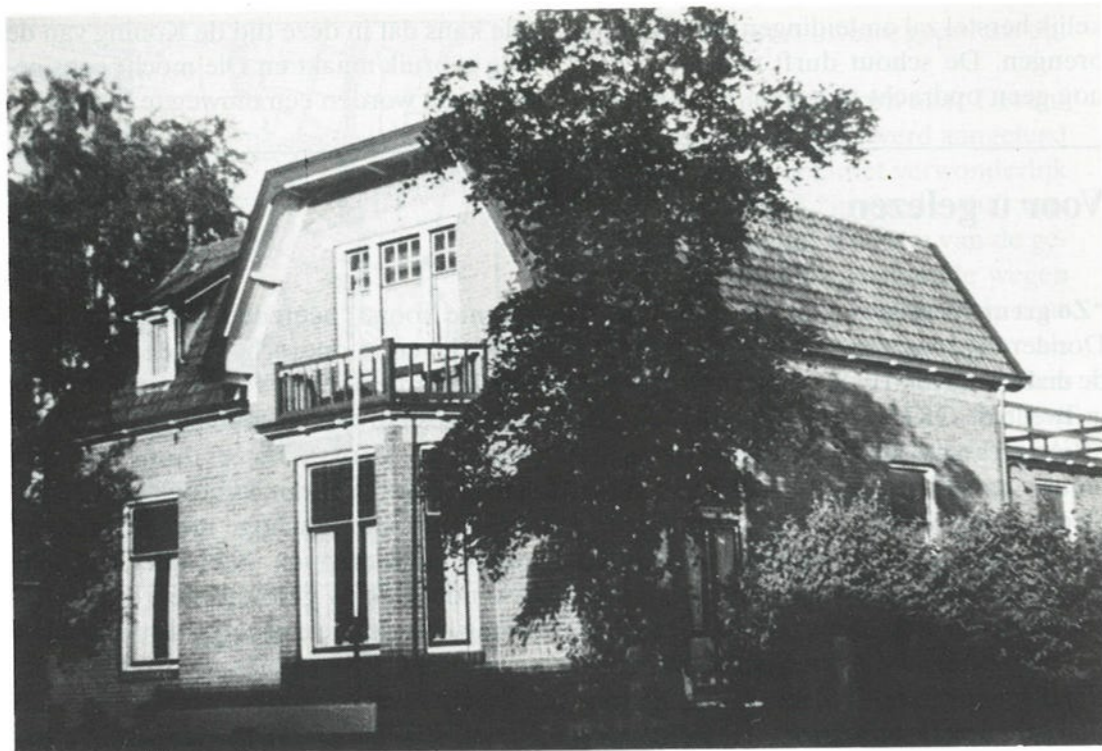
door C.M. Hogenstijn

Bij het bekijken van de foto's in het boek "Old Twello, het dorp door de jaren heen" zag ik op blz. 94 onderaan het huis van mijn oudoom W.V. Hogenstijn.

Het leek mij een goed idee om de familie Hogenstijn in Twello te bespreken. Het genoemde huis aan de Duistervoordseweg 75

staat er nog steeds. Na een verbouwing is het huis gesplitst en wonen op de nummers 75a en 75b nu twee gezinnen.

Wilhelmus Victor (Willem) Hogenstijn, op 20 april 1879 in Deventer geboren, was hoofdbewoner van het huis. Van beroep was

Het huis van de fam. Hogenstijn in de Duistervoordseweg 75 in Twello in 1933. (foto coll. C. M. Hogenstijn, Deventer.)

hij onderwijzer en kassier van de Boerenleenbank in Twello. Willem Hogenstijn was de jongste zoon van Adriaan (Arie) Hogenstijn en Reiniera Wergers. De vader was te Deventer geboren, de moeder te Twello. Willem had een oudere broer (mijn grootvader) en een zuster die gehuwd was met Leopold Maria Vlaskamp. De enige zoon uit dat huwelijk, L.M. Vlaskamp jr., heeft de (nog steeds aanwezige) eerste steen gelegd van het huis van zijn oom en tante aan de Duistervoordseweg. Hij heeft er later als leerling van de hogere handelsschool te Deventer ook gewoond.

Willem Hogenstijn is twee keer gehuwd geweest. In 1906 trouwde hij met Antonia Pe-

tronella (Piet) Degger, 30 juli 1870 geboren te Deventer. Uit dit huwelijk zijn geen kinderen geboren. Na het overlijden van tante Piet in 1929 hertrouwde Willem Hogenstijn vijf maanden later in Venray met Elisabeth Josephina Ida (Lies) Vermeulen, op 7 december 1883 geboren in Venray. Lies Vermeulen was weduwe van Johannes Hendrikus Degger. De eerste echtgenote van Willem Hogenstijn en de eerste echtgenoot van Lies Vermeulen waren volle neef en nicht. Uit dit tweede huwelijk van Willem Hogenstijn werden evenmin kinderen geboren. Wel bracht Lies Vermeulen de drie kinderen uit haar huwelijk met Johan Degger mee. Deze kinderen zijn in het gezin van hun moeder en hun stiefvader ("vader

Hogenstijn") opgegroeid. De enige dochter Elly is medisch analiste geworden. Zij is ongehuwd gebleven en na het overlijden van haar stiefvader in 1950 met haar moeder vertrokken naar Leiden. Daar heeft zij tot haar pensionering in het Akademisch Ziekenhuis gewerkt en haar moeder, die in 1977 overleed, verzorgd.

De jongste zoon Oscar is tijdens de Tweede Wereldoorlog bij een bombardement van Twello omgekomen.

De oudste zoon Hans is in 1948 gewijd tot priester van het aartsbisdom Utrecht, hetgeen hij nog steeds is. Zijn naam en foto staan in uitgaven van jubilea van de St. Martinuskerk te Duistervoorde, met name vanwege zijn priesterwijding en eerste Heilige Mis te Duistervoorde in juli 1948.

Met het bovenstaande hoop ik weer een stukje informatie over een Twellose familie te hebben verstrekt.

Op 27 juli 1948 werd Hans Hogenstijn tot priester gewijd. Hij zit hier op de foto met zijn zuster Elly en zijn ouders. (Coll. C. M. Hogenstijn, Deventer.)

Nog een vliegtuig

door B. ten Bosch

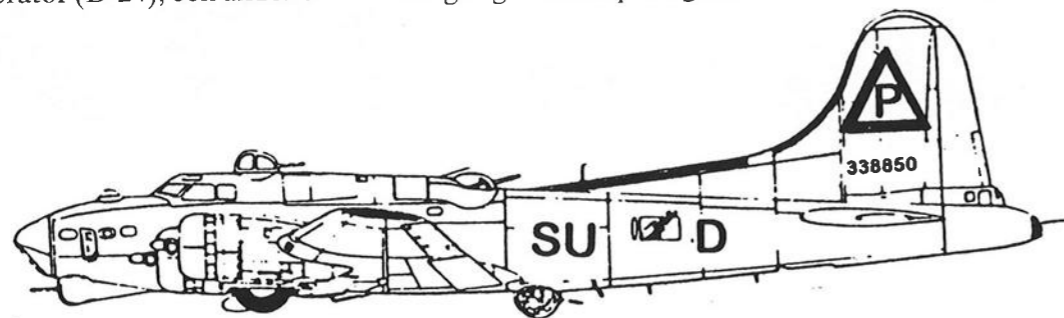
Allemaal hebben we de geschiedenis destijds gelezen in de "Kroniek" over de Boeing B-17 die een noodlanding maakte aan de Broeklanderweg tussen Apeldoorn en Terwolde en waarbij 2e luitenant Lilley om het leven kwam. Ook kennen wij natuurlijk de geschiedenis van de Lancaster van Linton Stephenson die bij Teuge verongelukte. En het heeft uitgebreid in de krant gestaan hoe de restanten van de Mustang (waarbij piloot George Logan om het leven kwam) werden opgegraven aan de Haverkampsweg in Terwolde. Maar er viel in de Tweede Wereldoorlog nog een vliegtuig in Terwolde. En wel tussen de Zeedijk en de Heegsestraat.

De B-17

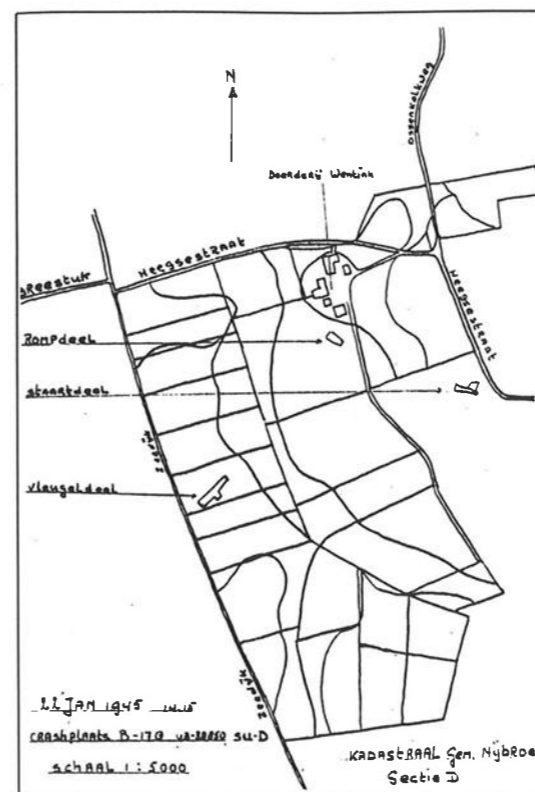
Ook hier betrof het, net als aan de Broeklanderweg, een B-17. Deze viermotorige bommenwerper, ook wel "Vliegend Fort" genoemd, was één van de bekendste vliegtuigen uit de Tweede Wereldoorlog. Het was dan ook zeer populair onder de vliegtuigbemanningen, en de piloten voelden zich verheven boven de piloten van de Liberator (B-24), een ander bekend vliegtuig

uit die tijd. Eén van die Liberators maakte op 13 mei 1944 een puntgave noodlanding aan de Leemsteeg in Wilp-Achterhoek. In 1938 werd door Boeing aan de Consolidated Aircraft Corporation in San Diego gevraagd om de mogelijkheden te onderzoeken een tweede productielijn op te zetten voor de bouw van de B-17. De oorlogsdreiging in Europa nam toe en Amerika wilde de bommenwerperproductie groot aanpakken. Maar Consolidated begon zelf een viermotorige bommenwerper te ontwikkelen en dat werd uiteindelijk de Liberator, welke al gauw de naam kreeg van "hangbuikzwijn" vanwege zijn hooggeplaatste vleugel en zijn logge romp. Maar het kon wel tweemaal de lading bommen vervoeren van een B-17.

Terug nu naar het "Vliegend Fort" dat vanaf 1942 ook door Lockheed en Douglas werd gebouwd. In totaal zijn er 12.731 van de band gerold. Het ontwerp stamt uit 1934. Door steeds veranderingen aan te brengen kreeg het model rond 1940 het bekende model, echter nog met een scherpe staartvin aan het eind van de romp (B-17C). De daarop volgende afleveringen kregen het

De Boeing B-17G. Let op de geschutskoepel "onder de kin".

beroemde hoge kielvlak, dat midden op de romp begon (modellen D, E en F). Ze waren zwaar bewapend met elf mitrailleurs. Maar toen de grote aanvallen op Duitsland begonnen en ze voortdurend werden aangevallen door Duitse jachtvliegtuigen, kwam er al snel een tekortkoming aan het licht. De B-17 kon niet met haar mitrailleurs recht vooruit schieten, de voorste wapens zaten aan de zijkant voor aan de romp. Dat hadden de Duitse jagers snel in de gaten en daarom vlogen ze vaak de formatie bommenwerpers eerst voorbij om dan te keren en dan recht van voren aan te vallen. Toen dat probleem onderkend werd, werd er aan de voorzijde van de romp een extra geschutskoepel (gebouwd door Bendix)

aangebracht, "onder de kin". En dit was het model B-17G, het laatste model dat Boeing gebouwd heeft in deze serie bommenwerpers. Tegen het eind van de oorlog werden nog enkele B-17's omgebouwd voor andere doeleinden.

Het ongeluk in januari 1945

Op 22 januari 1945 werd er een aanval uitgevoerd op het Ruhrgebied in Duitsland, door bommenwerpers van het 544 Squadron van de basis Graton Underwood (Engeland). Onder hen bevond zich de B-17G van 384 BG (Bomb Group) met nummer: 43-38850 SU-D. Na Starkrade te hebben gebombardeerd werd het toestel getroffen door het afweergeschut. Het zuurstofsysteem werd kapotgeschoten, waardoor het vliegtuig genoodzaakt was in een steile duik beneden de 10.000 voet te gaan vliegen. Ook was het oliedruksysteem geraakt, want één wiel hing naar buiten. Het vliegtuig vloog met een grote boog naar het noorden en kwam over Deventer, waar het zware afweergeschut de tweede motor in brand schoot. Het toestel was door de bemanning opgegeven en boven Terwolde moesten de bemanningsleden springen. De parachute van Sgt. Eugene Ozyjowski ontplooidde niet of niet goed. Hij kwam om het leven en werd op de algemene begraafplaats in Vaassen Rij 33 Klasse II bijgezet. Na de oorlog werd hij op het U.S. Military Cemetery Ardennes in Neuville bij Luik in België herbegraven. Nu rust hij op een kerkhof in de staat New Jersey. De piloot 1/Lt. Earle A. van Popering was in de maag getroffen en werd naar de St. Jozeph Stichting (nu De Wellen) in Apeldoorn vervoerd. Hij stierf op 4 februari 1945. Hij werd begraven op "Heidehof" in

Ugchelen, op 4 februari 1946 herbegraven in Margraten Plot WW-11-26, waar zijn graf nu nog is, maar dan in Plot O-13-14.

Sgt. Albert Maffei kwam met zijn parachute terecht in Wilp-Achterhoek, waar ook enkele dagen later 2/Lt. Jack G. Ferrell arriveerde, die eerst door de ondergrondse in Terwolde was verborgen. Ze werden voortgeholpen door de toen ongeveer twintigjarige Gerrie Streppel, wonende op een boerderij aan de Holthoevensestraat. Dit verhaal is te lezen in het Deventer Dagblad van donderdag 6 april 1995 onder de kop "Albert is welcome". Dit bericht kwam over de Engelse zender, als bewijs dat Albert Maffei veilig in Engeland teruggekeerd was. De overige bemanningsleden werden door de Duitsers gevangen genomen en weggevoerd. De namen: 2/Lt. William Doheny, Sgt. Richard A. Pechout, Sgt. Russell L. Schulz, Sgt. Charles W. Mathias en Sgt. Roy E. Denny.

Het brandende vliegtuig heeft dus vanaf Deventer een bocht gemaakt in westelijke richting, waar Sgt. Albert Maffei boven Wilp-Achterhoek is gesprongen. Daarna is het toestel in een noordelijke koers gaan

Informanten gevraagd

Van het P.J. Meertens-Instituut ontvingen wij een oproep voor informanten over dialecten.

Het instituut is een instelling van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen en doet onderzoek op het gebied van dialecten, volkskunde en naamkunde. Hierbij wordt gebruik gemaakt van

vliegen, waar de rest van de bemanning boven Terwolde is uitgestapt. Het brandende vliegtuig is vermoedelijk vlak boven de grond ontploft, gezien het feit dat de stukken zover van elkaar verwijderd lagen. Tussen een vleugeldeel en het staartstuk lag een afstand van vijfhonderd meter, terwijl een gedeelte van de romp ook weer honderden meters verderop lag. Als jongens zijn we erbij geweest en ik weet nog dat er van die hele zwarte rook afkwam.

Aan de overkant van de Zeedijk was een appelbongerd van de familie Scholten-Boks die een verffabriek had in gebouw "De Hecla" aan de Twelloseweg in Terwolde. In die boomgaard, die de ingang had aan Breestuk, was een zomerhuisje. Daar heeft jarenlang na de oorlog nog een grote dribladige propeller gestaan, afkomstig van deze bommenwerper. Jammer dat deze niet bewaard is gebleven, als aandenken aan die bewogen dag in januari 1945.

Geraadpleegde literatuur

Larry Davis "B-17 in Action"
"Bulletin" Nr.187/3 en 185/3
(via de heer Machielsen, Deventer)

door H. Kleinjan

gegevens die zo'n 1000 informaten uit alle delen van het land toezenden.

Nu zoekt het instituut nieuwe personen die een vragenlijst over het gebruik van dialect willen invullen. In de vragenlijst wordt gevraagd naar dialectwoorden of uitdrukkingen, de vertaling van een Nederlandse zin in het dialect etc. Het gaat hier om het dia-

lect zoals dat op dit moment gesproken wordt in de plaats waarvoor de lijst wordt ingevuld. Hierbij wordt niet speciaal aan ouderen gedacht. Het instituut zou ook graag jonge dialectsprekers als informant hebben, omdat het juist onderzoek doet naar de veranderingen binnen de dialecten. Voor de werving van informanten heeft het P.J. Meertens-Instituut oudheidkundige verenigingen benaderd, omdat ervan uitgegaan wordt, dat de leden van deze verenigingen geïnteresseerd zijn in de geschiedenis en cultuur van hun streek en ook in het gebruik van dialect.

De IJssel

door R. Ferwerda

Op ons verzoek schreef ons trouwe lid de heer Ferwerda enkele herinneringen uit zijn jeugd.

Op een zondagmorgen in april 1938 was ik aan het fietsen langs de IJssel. Ik trapte stevig door, want ik moest nog een heel eind. Ik moest naar een kennis in Noord-Drenthe, tussen Assen en Groningen. Dat deed je toen op de fiets. De trein was te duur en in een auto had je misschien wel eens gezeten, maar verder wist je daar niet veel van. Er stond een zacht windje uit het noorden, het wás heel licht bewolkt en ik herinner me nu nog hoe mooi het om me heen was. Het was nog vroeg in de morgen, zo tegen zes uur denk ik. Het gras in de uiterwaarden was zo welig groen, het riet in de sloten stond daar goudgeel tussen en naar de kant van de rivier hoorde je de roerdomp met zijn zware roep. Ik was toen ergens bij de Hengforden-waarden, denk ik. En dan

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de secretaris van onze O.K.V., die een vragenlijst toegezonden heeft gekregen, of rechtstreeks met het P.J. Meertens-Instituut: t.a.v. de heer H. Beekveldt, Postbus 19888, 1000 GW Amsterdam, telefoon (020) 623 46 98, telefax (020) 624 06 39.

Informanten ontvangen jaarlijks het blad "Respons", waarin verslag wordt gedaan van de onderzoeken en documentatieprojecten die door de vragenlijsten werden ondersteund.

het water van de IJssel. Dat kan onder die omstandigheden, lichte zon, koud windje uit het noorden, zo schitterend blauw zijn alsof het een prentbriefkaart uit de Middellandse Zee is.

De reis ging verder voorspoedig. Ergens in Drente ben ik nog van de fiets gestapt want er lag zo maar een portemonnaie op straat. Toen ik hem wilde oppakken schoof mijn vondst langzaam maar zeker naar de kant van de weg waar twee grijnzende jongetjes hem in veiligheid stelden.

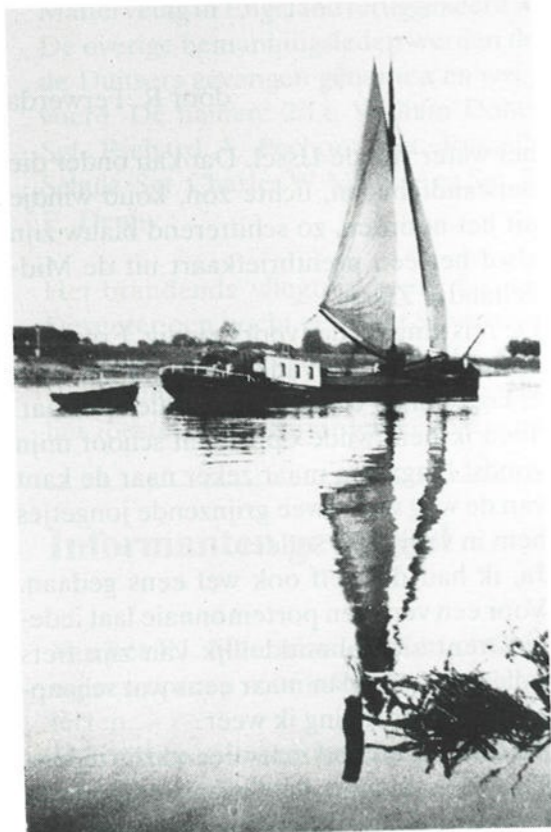
Ja, ik had dat zelf ook wel eens gedaan. Voor een verloren portemonnaie laat iedere Drent zich onmiddellijk van zijn fiets vallen. Je lacht dan maar eens wat schaapachtig en voort ging ik weer.

De IJsselstreek had zich weer op zijn mooist laten zien en zo is het tot nu toe in grote trekken gebleven. Na verschillende omzwervingen in België en Frankrijk prijs ik mij gelukkig dat ik in Deventer ben blijven

hangen, nu voorgoed.

Ik kom veel in Terwolde en zie dan steeds weer de IJssel terug. De al eerder genoemde kleuren zijn nog steeds te vinden, al heb ik vaag de indruk dat alles wat netter, minder ruw geworden is. Misschien is er wel wat riet en zo met ruilverkavelingen en andere herindelings uit het landschap verdwenen. Dat kan zo vlug en ongemerkt gaan.

Een jaar of twintig geleden fietste ik in de buurt van het Melkleen, vlak bij het Diekhuus. Het water stond weer eens hoog. Een eindeloze watervlakte stond van dijk tot dijk. Vóór mij lag aan de kant van de dijk

Een tuwfschip in de IJssel ter hoogte van Terwolde in 1937. (Coll. O.K.V.)

een akker tarwe. Die stond wel 60 cm. hoog in het water. Een groepje zwanen zwom heel rustig tussen de aren van de tarwe. Ik vond dat bijzonder interessant en dit schouwspel heb ik nooit meer terug gezien. Ik moet dus een blijvende verandering in het landbouwbeheer hebben meegemaakt. Tot dit ogenblik vond de boer het blijkbaar normaal om daar tarwe te telen. Het kan wel eens tegenvallen met hoog water, maar normaal bleek dat toch aanvaardbaar op die plaats met voordeel tarwe te verbouwen. Ik heb het nooit meer gezien en kom tot de conclusie dat het water daarna zo vaak tot zo'n hoogte steeg dat men er niet meer aan begon. Het land werd daarna als grasland gebruikt.

En de geschiedenis gaat verder. In de Osewarden wordt het grasland weer in hoog tempo omgezet in natuurlandschap. Het is de bedoeling deze veranderingen met vaart voort te zetten zoals reeds geschied is in de Duursche waarden bij Olst.

Al deze veranderingen heb ik in mijn tijd voor mijn ogen zien gebeuren. Daarom, kijk goed om u heen en pluk de dag. Vóór je 't weet is het weer veranderd en herinner je niet meer hoe het er vroeger uitzag.

“De gedagtenisse deeses regtvaerdigen”

door J.A. de Ruiter

In de oude kerkelijke registers is vaak meer te vinden dan alleen namen. Soms zelfs een stukje kerkgeschiedenis. Toch zul je niet gauw iets over de parochie van Duistervoorde zoeken in het lidmatenregister van Twello. Maar het zit er wel degelijk in. Het navolgende is dan ook nauwelijks bekend. Wat de predikant van Twello heeft vastgelegd laat zich gemakkelijk lezen en behoeft verder geen commentaar.

“1783 den 4de May

Zondagsavonds kreeg ik vrijheid om den zeer eerwaarden heer Hubertus Aloysius van Munster actum Lib. Mag. et Phil. Doctor, geweest Roomsche Priester en Pastoor alhier op Duystervoorde, (dóg na het vrijwillig afstaan van pastory en alle daaraan verknogte voordeelen thans bij E. Brascamp, oud custos op 't Veenhuys gelogeert), op particuliere belijdenis en na verklaring van ontrent geene punten van onsen Hervormden godsdienst meer eenig bezwaar te hebben, onder het getal onser ledematen aan te schrijven; hebbende zijn eerwaarde voorgenomen op mijn voorstel om tot nog algemeener stigtinge, zo

dra zijne verzwakte lichaamskrachten het maer eenigsints toelieten, ook in het openbaer in onse kerk rekenschap te geven van zijn omhelst hervormd geloof en van de zeer verkwikkende hope die door Gods genade nu in hem was.

Dan 't heeft den vrijmagtigen Heer van leven en dood, wiens gedagten en wegen hoger zijn dan de onse, behaagd zijn eerwaarde reets op den 20 van denzelve maand May in het neegenenvijftigste jaar zijns ouderdoms uyt den tijdt zoals wij op zeer goede Bijbelgronden vertrouwen in zijn zalige heerlijkheid op te nemen; weshalven het ontzielde lijk op saturday den 24 dito in onse kerk rouwstatig begraven zijnde, ick mij opgewekt vond om des volgende daags den 25 een plegtige lijkreede over zijn Eerw. te doen niet zonder de tederste aandoeningen van spreekster en hoorders, nemende ten onderwerp psalm 116 vs 25 kostelijk is in de ogen des Heren den dood zijner gunstgenoten; gelijk ook in dit ledematenboek deese aantekeninge hiervan doen, opdat de gedagtenisse deeses regtvaerdigen nog lange in zeegeninge blijven mag.”

Klokkenkampsweg 25

J. Lubberts

Het is ruim een half jaar geleden dat de Oudheidkundige Kring Voorst, met welwillende medewerking van de Lokale Omroep Voorst onderdak gevonden heeft voor twee dagen in de week aan de Klokkenkampsweg op nr. 25. Op deze plaats is de foto-collectie ondergebracht, waaraan hard wordt gewerkt om deze goed toegankelijk te maken. De collectie bestaat uit ca. 11.000 foto's en wordt nog steeds aangevuld. Hetzelfde geldt voor de collectie kranten-artikelen en verhalen. Ook de bibliotheek van de O.K.V. is hier ondergebracht. Al met al ligt hier een grote hoeveelheid informatie over de gemeente Voorst, waarvan door steeds meer mensen gebruik gemaakt wordt. Niet alleen even foto's kijken, maar ook voor studie komt men hier, zo-

wel kinderen van de lagere school als middelbare scholieren en studenten. Steeds meer mensen weten ons hier te vinden, niet alleen uit de gemeente Voorst, maar uit de verre omgeving. Met de aanwezige parate en de in beeld en geschrift aanwezige kennis zijn al veel mensen geholpen. Een ieder is van harte welkom om een kijkje te nemen of zijn kennis te verrijken. In een van de volgende Kronieken zal uitgebreid verslag gedaan worden over de werkzaamheden aan de Klokkenkampsweg.

Processen-verbaal uit het verleden

door G. Vrieling

Bij het opstellen van processen-verbaal en rapporten gaat men vaak over tot gewichtig taalgebruik. Dat dit onwezenlijke zinnen kan opleveren, bewijst het volgende citaat, gevonden in een proces-verbaal der directe belastingen d.d. 24 mei 1834:

Overtreding:

Het zelve vervoeren van de molen op zijn rug van een zak roggemeel."

Wat wordt er nu gedragen?